

mpkslas • menas literatūra

DRAUGAS

ANTROJI DALIS / 1982

RUGSĖJO MĖN 4 d. / SEPTEMBER 4, 1982

PART TWO — Nr. 183 (32)

Vilkaviškio vyskupijos bažnyčios

Šiame numeryje:

Šepetys, modernizmas ir lietuvių menas.

Vilkaviškio vyskupijos bažnyčios.

Broniaus Kviklio „Lietuvos bažnyčių“ antrasis tomas.

Vlado Šlaito eilėraščiai.

Kas buvo Juozui Paukšteliiui.

Puikybė ir magikos mitai.

Nauji leidiniai.

JURGIS GLIAUDA

Bronius Kviklys, LIETUVOS BAŽNYČIOS — VILKAVISKIO VYSKUPIJA. Išleido Amerikos Lietuvių Bibliotekos leidykla Chicagoje 1982 m. Leidinys didelio formato, 480 psl. Kietais viršeliais; įrišo Zonne rišykla. Tiražas 2000 egz. Spausdino Mykolo Morkūno spaustuvė Chicagoje. Knyga gaunama ir „Drauge“. Kaina — 23 dol., su persiuntimu — 25 dol.

Nepalyginamasis dokumentas

Atsišvietusi praeitis beletristiniame veikale yra pro kūrėjo vaizduotę perkošta istorinė realybė. Tai vaizduotės sukurtos aplinkos mirasas. Tai realus nerealių aplinkos atšvaitas, kuris žavi ir masina stebėtojus. Toli už jūrių marių, geležinės uždangos atskirtas, žiaurių muitinių ir režimo sargų nuo santykių su laisvuju pasauliu sergimas yra kraštų, kurio meilės syvais tebegyvena išsivija. To krašto praeities, nūdienos ir net ateities mirasais minta nostalgija ir viltis.

Kaip pirmasis „Lietuvos bažnyčių“ serijos tomas „Telsių vyskupija“, taip ir antrasis tos serijos tomas „Vilkaviškio vyskupija“, šiomis dienomis išleistas iš spaustuvės, iškyla išsivijos visad nostalgineje padangėje kaip nuostabus tolimos, visad išsilygintos tėvynės gamtovaizdžio mirasas.

Varpinių siluetai, religinių procesijų šešėliai, fantastiškos formos kryžių kontūrai, tikinčių ir kunigų veidai... Istoriniai padavimai, istoriniai faktai, nūdienos religinės praktikos heroizmas, antireliginis terorizmas. Kas su malda širdyje pradaro bažnyčios duris,

tas pradaro kartu jam gresiančio kalėjimo duris. Ir vis dėlto religinė praktika žydi. Ir lietuviškame gamtovaizdyje, tai ant kalvos, tai puošnių gojų apsupti, bažnytiniai pastatai puikuoja kaip žiedai, kaip bijūnai darželyje...

Tas nuostabus mirasas tolimoje išsivijos padangėje „Vilkaviškio vyskupijos“ tomas yra kietas, nepalyginamasis dokumentas, realybė, įrodymas — štai lietuvių tautos įnašas į krikščioniškojo gyvenimo būdą! Tai gyvoji istorija. Tai dinamiškoji dabartis. Ji neklysta, neperdeda, neįrodo teisimo kazuistikos metodu. „Vilkaviškio vyskupijos“ tomas rodo: taip dabar yra! Taip dabar, teroro žaidre, yra!

Ir laisvų rašytojų ir įvairias mūsų redakcijas, pažinę pirmąją serijos tomą „Telsių vyskupija“, ir gavę jau antrąjį tomą „Vilkaviškio vyskupija“, atvirai ir sujudintai prisipažįsta besijaučiantis atsilankę gyvoje ir tragiškoje Lietuvos nūdienoje. Taip įtaigiai ir plačiai byloja šis dokumentinis mirasas apie tėvynės iškenčiamą ir gyvenamą tikrovę.

Susitinkame su šia knyga kaip iškyla į didelę ir mums brangią teritoriją.

Šešiatomio dalis

Serijinių apžvalginių leidinių projektas yra brangus samanymas. Reikia genialaus išradimo atrasti sunkiausią priemonę šaltiniui, jeigu tie šaltiniai bėga ir čurlena atšiauraus režimo užgožtoje tėvynėje. Tačiau serijinio leidinio projekto įvykdymas jau panešamas išsivijai. Tai tikras talkininkavimas tikroviškai informacijai, kuri tėvynėje

Broniaus Kviklio „Lietuvos bažnyčių — Vilkaviškio vyskupijos“ viršelis su Vilkaviškio katedros nuotrauka.

neįmanoma. Tai išsivijos ramsų investavimas kuo stambiausiais procentais: praeitis atgyja, dabartis įamžinama, informacija — tikra, neklauto — žydi.

Milžiniškas informacinis projektas, kurį pasiaukojančiai vykdo Bronius Kviklys su savo gausių bendradarbių grupe, su Amerikos Lietuvių Bibliotekos leidyklos talka, nužengė dar vieną įspūdingą žingsnį pirmyn šešiatomio projekto realizacijos linkme. Ant rasis šešiatomio milžino tomas „Vilkaviškio vyskupija“ skaitytojų rankose.

1980 metais buvo ryžtingai ir įspūdingai pradėtas „Lietuvos Bažnyčių“ serijinis leidinys. Pasirodė „Telsių vyskupija“. Šis, pirmasis, tomas parbloškė rėmėjus ir skaitytojus plačiu užsimojimu, retos medžiagos atradimu, medžiagos atranka, dėstymo logika ir struktūra, istorijos ir dabarties sankryža, kas teikia reljefą iliustracijai ir tekstui.

Telsių vyskupija bažnyčių

Šie esminiai dėstymo požy-

miai, serijos savybės, atidengia ir tolesnių tomų prigimtį — optimizmas ir tikėjimas lietuvių išterme.

Dovana Lietuviškų parapijų metų idėjai

Šie 1982-ieji metai idealistų iniciatyva pavadinti Lietuviškų parapijų metais. Tai idealistinis ir galbūt naujas mūsų sąjūdis, kurio pirmieji grūdai paberti į indiferentizmo sausros paliestą dirvą. Jau per daug praradimų, per mažai laimėjimų.

Šiais istoriškais metais savos tautinės parapijos sąjūdis sulaukė didžiulės tautos: pasirodė „Vilkaviškio vyskupijos“ tomas, įgaliojantis meilę ir prisirišimą savo religinei, tautinei šventovei. Juk tuo prisirišimui pagrįsti visi lietuvių veikimai — statant bažnytinius pastatus, ginant savo kalbą religiniame rituale. Tokios kovos dėl savo tautinio identiteto pilni „Vilkaviškio vyskupijos“ tomo puslapiai.

Tai įtaigus atsiliepiamas į Lietuviškų parapijų metų vieną itin esminę svarstybę temą: Lietuvių katalikų misiją Bažnyčioje. Tai pavyzdinė parorama, demonstracija, įtikinimas — kaip, kuriuo būdu, kokiomis formomis prieš šešis šimtus metų pakrikštytoji tauta suvokė ir įsisąmonino savo pareigas krikštui. Žmonės, kurie statė šventoves, seniai po žeme, bet jų idėjingumo padariniai, šventovių pastatai, ir dabar, ir visad nėra negyvos piramidės, bet religinio gyvenimo įkvėpėjai ir dinamiški pakatai. „Lietuvos bažnyčių“ serija savo šešiatomiu susumuoja tautos religinio ir kultūrinio gyvenimo faktus. Tai yra tos specifikos enciklopedija.

Kaip tragiškai skamba Lietuviškų parapijų metų organizacinio būrelio atsisaukimo posmas: sugrąžinti visus lietuvių ir savas parapijas... Kaip efektingai rodo pavyzdį platūs „Lietuvos bažnyčių“ serijos skaitiniai: lietuviai neatiduo- davo savo šventovių, net ateistinio režiminio smurto kertami ir linuojami. Pavyzdžiai patraukia, pavyzdžiai ir moko. Tai viena didaktinė detalė, imatoma šio šešiatomio struktūroje, leidinio prigimtyje.

Numatyti dar šie tomai: Panevėžio, Kauno, Kaišiadorių ir Vilniaus vyskupijų. Telsių ir Vilkaviškio vyskupijos — serijos trečdalis — jau pasirodė stambių albumų viršeliuose. Informacinė ir didaktinė — auklėjamoji šių leidinių reikšmė yra už diskusijų ribų.

Kovos dėl tautinio identiteto itin kietos Vygrių — Seinų — Vilkaviškio vyskupijoje. Čia juk pirmoji fronto linija, kur atakuoja lenkų kalbos įtaka. Metams ir šimtmečiams einant, religinės bendruomenės teritorinės sienos įgavo dabartinį pavidalą. Jos nėra logiškos nė dabar, nes nepasitenkinimas Suvalkų trikampio problemomis vis eina aštryn.

Geopolitinės savybės religinėje praktikoje

Tautų, kalbų, kultūrų susikryžiuojimas yra skaudus reiš-

(Nukelta į 2 psl.)

Kertinė Parastė

ŠEPETYS, MODERNIZMAS IR LIETUVIŲ MENAS

Ir vėl nepavyko klatingas kapitalistų samokslas! Nesigailėdami lėšų, „ideologiniai priešininkai, monopolijos, buržuaziniai emigrantai“ mėgino įsmugeliuoti „išsigimusį modernizmą“ ir juo užkrėsti „tarybinį, vadinasi, ir Lietuvos meną“. Bet juos bematant susekė ir nukaukavo budri kultūrinė staliniečių akis. Lioginas Šepetys iš Vilniaus dailės meistrų ekspozicijos drobių ištraukė pasi- slėpusius kubistus, hiper-realistus ir panašius suklydėlius. Socrealizmas triumfuoja ir triumfuos — tvirtina Šepetys — bet priešai nesiliauja dirbė juoda darba, tebemėgino modernizmu „apnuodyti Lietuvos dvasinį gyvenimą“. Kova tebesitęsia!

Taip „Sovietskaja Kultura“, o vėliau ir „Literatūros ir meno“ skiltyse šimet bylojo lietuvių kompartijos CK sekretorius, kurio nuomone ne tik nacionalizmas, ne tik religija, bet ir klaidingas menas pavojingai „tikrojo socializmo“ tėvynėi. Tuos žodžius girdime jau nebe pirmą sykį. Stabtelkime panagrinėti Šepetio „dvasines ištakas“.

Ankstyvaisiais pokario metais, kai dar buvo gyvas visų laikų didžiausias meno žinovas, Josifas Visarionovičius Stalinas, panašiais žodžiais Vakarų „modernizmą“ kapojo Andriejus Ždanovas. Tarybinė literatūra, trimitavo jis 1946-ais metais, turi „ryžtingai plakti ir atakuoti marazmo ir korupcijos apsestą buržuazinę kultūrą“. Kai kurie Sovietų Sąjungos rašytojai ir dailininkai buvo primirę įsipareigojimą socrealizmui — Ždanovas priminė jiems jų pareigą. Kai kuriems, kai Mandelštamui ar Mejerholdui ir daugeliui kitų, ši pareiga buvo priminta kraštutinėm priemonėm. Stalino laikais „geriausias modernistas“ buvo negyvas modernistas.

Šepetio galvosena ir terminologija primena ir kitus di-

džuosius meno „svarintojus“. Modernųjį meną savo knygoje „Mein Kampf“ panašiai apibūdino Adolfas Hitleris. „Tai liguistas pamišėlių produktas“, kalbėjo fiureris. „Pasi- galėjimo verti tie, kurie nebesugeba kontroliuoti tos ligos“. Hitleris pašventė savo gyvenimą kovai prieš modernųjį meną, kurį jis, kaip Šepetys, vadino „išsigimusiui“. Vokiečių modernistai buvo nutildyti ar turėjo emigruoti, kaip Klee, Kokoschka Beckmannas ir kiti. Kaip ir sovietinės santvarkoje, tokiems „išsigimėliams“ buvo uždrausta dėstyti mokyklose, išstatyti savo paveikslus, ar tapyti: „Lehrverbot“. „Ausstellungsverbot“, „Mahlverbot“. Hitleris buvo pasiryžęs išvalyti Vokietiją nuo dekadentiško meno ir į jį pakeisti „sveiku, germanišku menu“. Ne be reikalo socrealistinis ir nacių menas atrodė kaip dvyniai. I Vakarų Europą emigravęs meno istorikas Efim Etkind pasakoja, kaip jis savo studentams Maskvoje parodė nacių meno albumą, jo neidentifikuodamas. Studentai bematant tą meną pažino. „Visai kaip mūsų“, komentavo jie.

Be abejo, moderniojo vadinamame mene gali visko būti — nuo įdomių ieškojimų ir atradimų iki madingo mai- vymo. Bet Šepetui jau pat- sai modernizmo terminas atsi- duoda šėtonu. Ir taip jis kalba apie modernizmą, realizmą, neapardamas terminų, nepa- nagrinėdamas pačios „tikrovės“ savokos, su kuria turėtų prasidėti „tikroviš- kumo“ mene nagrinėjimas.

Lietuvių dailininkai su moderniojo menu susidūrė vos tik atkūrus nepriklausomą Lietuvą. Apie tą meną jie patys padarė savo sprendimą, nes tada nebuvo visažinės partijos, meno prievaizdų, socrealizmo įstatymų. Lietuvių meni- ninkai nepasimetė, netapo mo- dernizmo epigonais — dau- guma jų sugebėjo atskirti pelus nuo grūdų. Jie panaudojo modernaus meno žodyną

(Nukelta į 2 psl.)

Uždarytos Aukštiosios Fredos bažnyčios detalė, nuotrauka 1981 m.

Kybartų bažnyčia 1981 metais

Vilkaviškio vyskupijos bažnyčios

(Atkelta iš 1 psl.)

kiny. Tai Amerikos melting pot niveliuoja ir sulydo priešas. Lietuvos teritorijoje, tai skamba anekdotiškai, net žemaitijos glūdimose būta kovų dėl tautinio apsisprendimo — režimas priugdė ir ištreniravo janičarų, kurie puola „religininkus“, ir už tą puolimą janičarai gauna įvairios formos atlyginimą. Todėl dabarties liudijimas yra begalinės vertės. Persekiojamos bažnyčios apoteozė, jos ištvermės savybės, jos reikalui laisvėje parengti leidiniai, labai skirtingi nuo tų, kurių šiame krašte daug, dėstant apie pastatų architektūną ir istoriją. „Lietuvos bažnyčių“ serijoje neišvengiamai kalbėti apie dabartį.

Todėl šioje serijoje, jos albumuose daug skaitinių (ir vaizdų) apie kovas dėl religinės praktikos laisvės. Matyti A. Fredos bažnyčios subiaurotos, lentomis užkalto durys. Pogrindžio kunigų seminariją baigusio kunigo V. Jaugelio biografija ir mirtis. Žaliosios miestelio bažnyčios sunaikinimas ir sodo suoliukai buvusioje altoriaus vietoje... Tokių detalių daug — jos būdingos sunkmečiui. Tokių detalių šimtai šio tomo puslapiuose. Tos detalės rodo sunkią dabartį ir triumfojancios idėjos pergale prieš nuogą smurtą. Pagal naujųjų diokletianų ediktus, vietos janičarams talkinant, religinis gyvenimas turėjo išnykti, bet ne taip nutiko. Apie dabartinę būklę dokumentuotai byloja Broniaus Kviklio „Lietuvos bažnyčios“ serija.

Apytikriai pažvelgus, Lietuvoje veikia dar 639 bažnyčios ir nemažas skaičius stambesnių ar smulkesnių koplyčių. Vienos šventovių turi didžią istorinę reikšmę, kitos sentiškai brangios ribotai teritorijai. Vienos garsios architektūros prasme, kitos gi kuklūs žiedai jaukiame gamtovaizdyje. Tačiau jos visos, sumuojant jas, sudaro tą nepakartojamą savo specifika paveikslą — tai lietuvių tautos religinės praktikos padangtės sunkmečio metais. Ir dėl to lietuvių tautos šventovių visuomenoje atrodo didingai kaip niekad. Sunkmetis suteikė dar nebūta koloritą — tai martirologijos koloritas. Tai todėl šalia barokinio stiliaus įsibrovė ir „barakinio“ stiliaus bažnytelės — tikinčiųjų avanspostai ir narsūs iššūkis režimo smurtui.

Tad sava yra šios knygos tematikai (psl. 94) nuotrauka, vaizduojanti būrį prie Vilkaviškio teismo, kur teisiamas kun. Juozas Zdebskis.

Knygos faktūra

„Vilkaviškio vyskupijos“ tomo sudarymas dėl Broniaus Kviklio talkininkų ir bendradarbių gausos analogiškai prilygsta bažnyčios statybai. Galbūt panašiai užsidedę, atsidadę idėjai, tikintieji stato savo šventoves. Ir viduramžiais padanges siekiančias katedras. Ir „barakinio“ stiliaus maldnamius. Tokio stiliaus maldnamį pastatė kolūkyje mano romano „Lieponos ir apmaudo asociai“ personažai — garbė jiems už ryžtą! Tai buvo beletristinis mirasas, atmušęs mūsų padangėje anapus tikrovę.

Vyriausiam darbo vadovui Broniui Kvikliui talkino labai gausi bendradarbių grupė. Dr. inž. Jurgis Gimbutas parūpino architektūrinius tekstus kiekvienam aprašomajam pastatui. Tai itin puiki ir vaizdi informacija. Neretai, be žinovo tautos, detalės ir net stambmenos sunkiai pastebimos, nelengvai suprantamos. J. Gimbutas parodė kiek meninės vertės slypi mažoje bažny-

telėje, kiek istorinės reikšmės galima rasti sename pastate, kiek sentimentu galima pajusti peizažui, kuriame inkorporuotas pastatas. Prie medžiagos rinkimo ir jos tvarkymo dirbo kun. Pijus Brazauskas, Juozas Mažeika, T. Anicetas Tamošaitis SJ, kun. dr. Juozas Vaišnora, MIC. Ir, aišku, Bronius Kviklys.

Artimi redakcijos talkininkai buvo vyskupas Vincentas Brizgys (kilęs iš Vilkaviškio vyskupijos terenos), Jonas Dainauskas, kun. Juozas Duoba, MIC, Nijolė Gražulienė (angliškas tekstas), T. Algimantas Kezys SJ ir Vincas Lukas.

Žemėlapių parūpino ir juos braižė Albinas Karnius ir Rimantas A. Žemaitaitis.

Technikinis redaktorius ir dailininkas Petras Aleksa. Tekstą rinko Aleksandras Pakalniškis Jr.

Ypatingą dėmesį šiam projektui rodė spaustuvės, kuriose atspausdinta knyga, savininkas dr. Mykolas Morkūnas, savo žmonos dail. Zinos Morkūnienės talkinimas.

Autorius dėkoja bendradarbiams: Danguolei Kviklytei, Juozui Mažeikai, kun. Jonui Duobai, Antanui Vaičiulaičiui, Kazimui Bradūnui, Emilijai ir Romui Sakadolskiams, Blumui, Česlovui Grincevičiui, Albinui Karniui ir daugeliui kitų. Buvo nemažai bendradarbių iš anapus geležinės uždangos. Jų vardai, dėl suprantamų priežasčių neskelbiami.

Tokie apytikriai duomenys apie tai, kas dėjos prie Vilkaviškio vyskupijos tomo statybos.

Taip pat knygoje pagarbiai paminėti mecenatai, kurių aukos, ir stambios (Joana Pautienytė — 1400 dol.) ir prenumeratos dydžio, yra svarbiausios knyga išleidžiant. Aukų daug, nuo stambiųjų (1000, 500, 300, 200, ir t. t.) iki našlės skatiko.

Baigmės pastabos

Panaudotos medžiagos — bibliografijos — vienetų yra per 150. Ir per 100 asmenų — nuotraukų teikėjų. Labai daug naujų nuotraukų, aktualių, pirmą kartą parodytų viešumoje. Jų datos: 1970 — 1980 metai. Tai nuotraukos Danguolės Kviklytės, Perkūno Kruonio, Jono Glioso, Petro Palubinsko ir kitų, galbūt ir slapto bendradarbių, kurie šios dienos tikrovę užfiksavo nuotraukoje. Nuotraukų datos priartino iliustracinę tomo medžiagą prie mūsų gyvenamos dienos, suaktualino vaizdą, sudinamino įvyki.

Inž. Jurgio Gimbuto definicijos iki apčiuopiamumo parasykina atvaizde matomą objektą — kas be žinovo vadovavimo pastebės pilastus, frizus, kolonų stilių, ornamentus? Esame pripratę nerūpestingai bėgti akimis per architektūros detalizaciją. Dabar atskleista vaizdė ir architektūrinė bažnyčios potekstė.

Aprašomų bažnyčių bei koplyčių tvarka — alfabetiškai. Ir aprašo tekstai nevienodi, pareinantis nuo turimų duomenų. Puikūs istoriniai šikcai, kurie rėša nūdienę padėti su tragiška arba romantiška senove, su žmonių heroizmu, gyvenimo pulsą.

Regimi vyskupų atvaizdai yra kelionė į istoriją. Juk dėl

Vilkaviškio katedra nepriklausomybės laikais

įvairių istorinių konvulsijų šioje teritorijoje, sulaužant jos ribas, buvo net t.ys vyskupijos — Vygrių, Seinų ir Vilkaviškio. Tad kiek čia sužetų istorinei beletristikai, kiek temų istorijos tyrinėtojams. Dabar, anapus, tai neliečiamos istorinės temos. O jeigu jau liečiamos, tai tik Justino Marcinkevičiaus „Katedros“ metodu, kur Vilniaus vyskupas tampa

savo meilutės žudiku!

„Vilkaviškio vyskupijoje“ platus iš tėvynės išbloktųjų dvasiškių sąrašas, mirusiųjų skyrius, režimo kankintų ir užkankintų kunigų registras. Tai vis kaltinamoji medžiaga, kuri reikalinga istorijai.

Temų, sužetų, atvaizdų, pastabų atveju „Vilkaviškio vyskupija“ yra tikras, nepakartojamas informacinis aruodas.

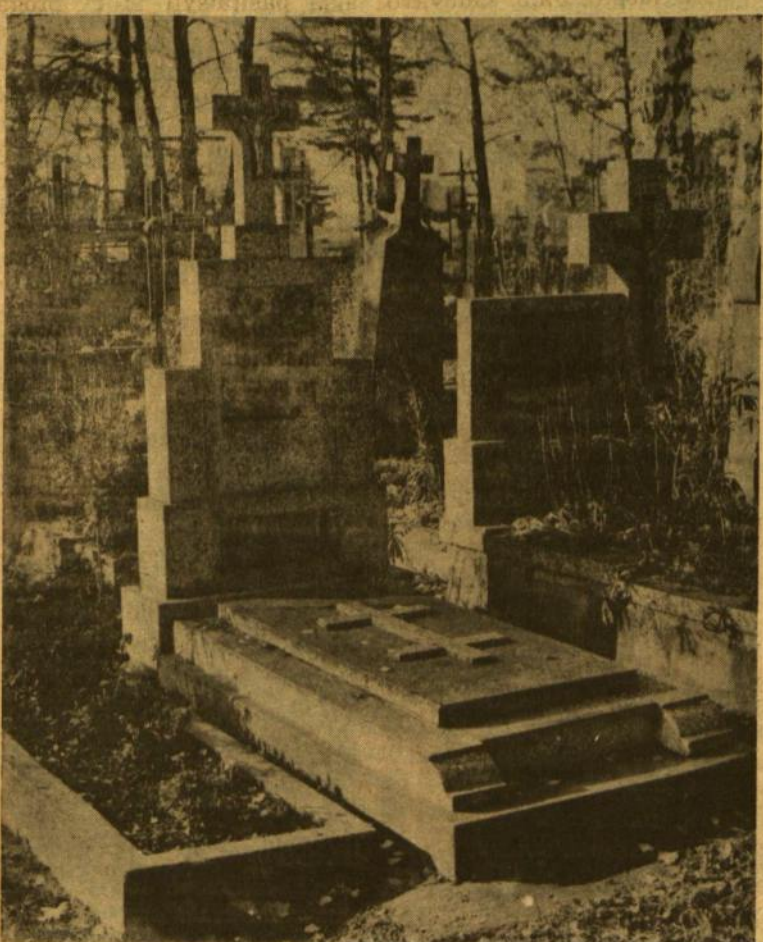
Broniaus Kviklio „Lietuvos bažnyčių“ antrasis tomas

ALĖ RŪTA

Jeleniavo varpinė

D. Kviklytės 1980 m. nuotrauka

Punsko kapinės, 1981 m. nuotrauka

Prikelė iš griuvėsių vel šventovę, ir sugrąžino Dievui ir namams. Mes ašarom išniekinimus plovėm. O rankomis išlyginom takus.

Taip apdainavo parapijiečiai savo vargus, po antrojo Pasaulinio karo atstatant Pajevonio bažnyčią.

Skaitydami L.K.B. Kronikas ir iš kitokių gyvų šaltinių vis daugiau sužinome, kiek paniekimo bei nuostolių susilaukė Lietuvos bažnyčios per karus ir ypač per rusų komunistų pavergimo laikotarpį. Ir kokia tikinčiųjų ištvermė, kokia meilė tikėjimui ir Bažnyčiai! Sunkiausiose sąlygose, nieko nesigailint, — vargo, nei paskutinių savo skatikėlių, — žmonės daugiausia savomis rankomis išlygindavo griuvėsius, rinkdavo rąstus ir akmenis, kad vėl jie ir jų vaikai turėtų šventovę, kur galėtų melstis ir priimti sakramentus.

Turime didžiulius savų tautiečių tvirtų charakterių ir jų meilę šventiems principo dalykams. Turime didžiulius tikintieji, kad jau ir pasaulis pastebėjo, kaip Lietuvoje dabar kova už religiją glaudžiai siejasi su kova už lietuviybę, už tautos išlikimą.

(Tik išieivijoj paskelbti lietuviškų parapijų metai dar vis nieko ryškesnio, pozityvesnio neparodo.)

Išieivijoj gyvendami, negalėjome nurint akmenėlio savo parapijos bažnyčios atstatymui... Mano gimtinėj — Kamačių parapijos — bažnyčia ir šiandien tebėra po karo nudaužtu bokštu, niekad neatstatytu; ir aš nieko nieko čia negaliu padaryti.

Bet yra žmonių, kurie daro, ką gali; vienas iš jų — Bronius Kviklys. Tai platus masto

kultūrininkas: ekonomistas, pedagogas, redaktorius, žurnalistas ir jau daugelio knygų apie Lietuvą autorius („Mūsų Lietuva“ — 4 tomai, „Lietuviškoji išieivija“, „Lietuvos bažnyčios“...). Tai kruopštus ir pasiaukojęs žmogus, sudėjęs ir knygas mūsų tautos kultūrinį turą.

Br. Kviklys irgi negalėjo „padėti akmenį“ savos gimtinės parapijos bažnyčios ar bažnyčių persekiojime.

Didelio formato, su daugybe nuotraukų, kietais drobės viršeliais knygas (kurios užplanuota keli tomai) „Lietuvos bažnyčios“ leidžia Amerikoplytėse atstatymui bei jos išlaikymui. Bet jis užtat surinko gausią medžiagą ir visos Lietuvos bažnyčias aprašo ir visa tai atspausdina knygose, kurios bus kultūrinis paminklu mūsų tautai, išsaugotu iš

nuotraukos; antrasis tomas —

Suvalkų Kalvarijos bažnyčia 1981 metais

Kertinė paraštė

(Atkelta iš 1 psl.)

pagal savo kūrybinę viziją, sukūrė originalų modernizmo ir liaudies meno sąsąskambį. Ta atviro, ieškancio modernizmo dvasia maitina ir tai, kas šiandien geriausia Lietuvos dailėje; ji yra svarbi atrama ir jaunajai, politinės nepriklausomybės ir meno laisvės nepatyrusiai lietuvių dailininkų kartai.

Tačiau nacionalinis lietuvių kultūros išskirtinumas, maitinantis lietuvių menininkų kūrybą, tėra „legenda“, — tvirtina Šepetys. Tai tik „ideologinių priešų“ ir „lietuviškų buržuazinių emigrantų įkirus motyvas“. Tikėjime i lietuvių kultūrinį savitumą, kaip ir moderniojo meno įtakoje Lietuvai, Šepetys įžiūri „ideologinių priešų“ sąmokslą — „lietuviškąjį meną priešpastryti rusiškam“. Taip paneigęs lietuvių kultūros išskirtinumą, Šepetys, kaip kadais baudžiauninkai prieš dvarponius, žemai nusilenkia, didžiajam broliui, — išreikšdamas begalinę padėką „rusų liaudžiai už jos visapusišką dosnią pagalbą, už rusų kalbą, kuri padeda plėsti mūsų kultūros horizontus“.

Šepetio žodžiai apie lietuvių kultūros neišskirtinį pobūdį, matyt, buvo nemaža staigmena ne tik lietuvių, bet ir rimtesniems „tarybinių“ rusų kritikams bei menininkams, kurie nuolat mini lietuvių meno savitumą oficialiosios spaudos skiltyse. Kieno čia klystama? O gal socialistinės kultūros aparate susimaišė signalai... Klausimas kyla, kaip i Šepetio reveransus rusų kalbai savo širdyse reaguos tie lietuvių kultūrininkai, kurie privaičiai ir net viešai sielojasi lietuvių kalbos ateitimi?

CK sekretorius ne tik perspėja apie modernizmo pavojus, bet ir nurodo kelią, kuriuo lietuvių menas turės vystytis. Kadangi, Šepetio manymu, jis neturi nacionalinio išskirtinumo, jam pravers „gyvybiškai svarbus kultūrų suartėjimo procesas“, ar Brežnevo žodžiais „silyjanie“ — susiliejimas. Ar ne žavi dialektinė akrobatika, kurios pagalba galima viską įrodyti? O jei kas nusistebės kaip „vieningas“ socrealizmo metodas — monotonišos šampas, tramdomieji marškiniai — gali stimuliuoti „laisvą nacionalinių kultūrų vystymąsi“, tokiam žmogui paprasčiausiai galima at-

sakyti, kad jis nesupranta marksistinės — lenininės dialektikos.

Užtenka paminėti istorinį ir estetinį faktą — kad lietuvių bei rusų kultūros skirtingos ir skirtingai vystėsi — ir Šepetys jau mato lietuvių kiršinimą prieš rusus. Bet ar pati socrealizmo teorija nėra glaudžiai susijusi su ypatinga rusų kultūros ir meno raida, Rusijos izoliacija, realizmo svarba rusų dailėje? Pagal Šepetio logiką, lietuviško meno įspaudimas i jam organiškai svetimą socrealizmo raidą yra teigiamas ir dėsningas vyksmas. Bet priminti, kad lietuvių menas skirtingas nuo rusų — ką patvirtina ir rimtesni rusų dailės kritikai — jau yra „buržuazinis samokslas“. Iš tikrųjų Šepetys mums pateikia i marksistinę-lenininę terminologiją įvilktą tradicinę panslavizmo ideologiją. Kaip panslavistai kadais kaltino Vakarų visuotiniu sugedimu ir išganyką matė „rusų kultūroje“, taip kai kurie „tarybiniai“ ideologai, įkaitant ir Šepetį, tvirtina, kad Vakarų menas akligatvy, o išganymas ateis iš Rytų — socrealizmas jiems meno raidos viršūnė. O apsaugot nuo modernizmo infekcijos teįmanoma užsidarymu, izoliacija nuo „sugedusių“ Vakarų. (Tokios meno filosofijos akivaizdoje, kai kurių pozityvus modernizmo dvasioje kūrusių išieivijos menininkų lankstymasis prieš partmenorgus yra ne tik liūdnas, bet ir groteskiškas).

Koksai tikrasis socrealizmo indėlis i Lietuvos meną? Būka kareivių, rusų karvedžių, leninų (nepamirštant ir nuverstų stalinų) gigantomanija, priimananti oficialųjį nacių meną ir pavertusi kai kurias Lietuvos miestų aikštes bei gamtos kampelius liūdnais „tarybinės“ urbanistikos ir caro kareivinių dublikatais. Didaktiškos drobės, mirštančios su oficialiųjų parodų uždarymu. Tokio meno puoselėjimui dabar organizuojami politinio švietimo seminarai, kuriuose, pasak Šepetio, „kūrybiniai darbuotojai studijuoja meną ideologinės kovos aspektu“. Ar Lietuvos menui lemta nusmukti iki tokio lygio? Žinant lietuvių menininkų kūrybinį polėkį ir jų ryšį su organiškąja lietuvių meno raida, i ateitį galima žiūrėti su atsargiu optimizmu.

H. K.

didesnis, net 480 pusl.; ir jame, kaip ir pirmajame, su mažomis išimtimis, gerai parinktos nuotraukos ir tvarkingas jų išdėstymas.

Korektūros klaidų yra, bet mažai, palyginus su dabartine mūsų išieivijos spauda. Tekstą M. Morkūno spaustuvė rinko Aleka. Pakalniškis, Jn.

Rašytinę medžiagą spausdinant dviem stulpeliais, platesnės nuotraukos kartais nebeįtelpa ir tenka jas „nukirsti“. Gal to būtų galima išvengti, kitaip nuotraukas puslapy perstatant, arba jas kiek sumažinant (geriau, negu nukirpta; pvz. 211 psl. — Lukšių bažnyčios dvi nuotraukos — ne tik „nukirptos“ bet ir kiek kreivai įdėtos; 265 p. — Prienų bažnyč. dvi duotr.). Bet tokių taisytinų, atrodo čia mažiau, negu pirmame tome. Aplamai, nuotraukos geros ir meniškos. Pavyzdžiui, Vygrių katedra — 8 p., Vilkaviškio vyskupijos katedra — 54 p. ir daugelis kitų. Vykusių nuotraukų surinkimas ir parinkimas tikriausiai yra paties knygos autoriaus nuopelnas, o jų išdėstymas — Petro Aleksos, dailininko ir techninio knygos redaktoriaus.

(Nukelta i 3 psl.)

Broniaus Kviklio „Lietuvos bažnyčių“ antrasis tomas

(Atkelta iš 2 psl.)

Aprašomoji medžiaga paimta iš archyvų (iš „Alkos“ — Putname, iš Lietuvių foto arch. Chicago, iš Marijonų vienuolyno arch. Romoje, iš Pasaulio lietuvių arch. Chicago ir iš daugelio privačių), iš knygų, enciklopedijų, laikraščių; „Lietuvos bažnyčių“ bibliografija labai plati; taip pat, didelis sąrašas žmonių, kurie talkino autoriui nuotraukomis ir žiniomis. Tai gražios lietuviškos tautos pavyzdys; ir gražu iš autoriaus pusės, kad jis talkininkus knygoi paskelbia. Šiais „moderniais laikais“, kai yra apšviesti svetimais darbu bei nuopelnais pasisavinančių, šios knygos autorius įžanginiame rašinyje kaip tik plačiai ir dėkingai sumini talkininkus ir knygos rėmėjus, tuo pabrėždamas, kad dideli ir geri darbai atliekami, tik sujungus daugelį rankų ir širdžių.

Kiekvienas ir ne talkininkas gali autoriui padėti: knygas pirkdamas ir skaitydamas, bei kitiems padovanodamas.

Knyga labai įdomi: atrandame daug žinių, — istorinių, geografinių, likiminių. Jauni skaitytojai gali daug išmokti apie atskiras Lietuvos vietas ir patirtį meilės protėvių šaliai bei pagarbos tiems, kurie už tikėjimą ir savo krašto laisvę kovojo, dažnai net praradami sveikatą ir gyvybę.

Smulkiai aprašyta bažnyčių architektūra (talkino arch. dr. J. Gimbutas) ir bažnyčiose ir dabar tebesantys žymesni meno kūriniai (daug jų nuotraukų).

„Lietuvos bažnyčių“ antrame tome sutalpinta Sūduvos bažnyčių istorija ir dabartinė jų būklė; aprašymai, nuotraukos, vertingi žemėlapiai, bažnytinių dokumentai; turinio santrauka anglų kalba (vertė Nijolė Gražulienė).

Seniausia šios srities Lietuvos vyskupija — Vygrių, Prūsijos karaliaus įsteigta po Lietuvos-Lenkijos padalijimo (1797); vysk. Mykolas P. Karpavičius konsekrutuotas 1800 m. Varšuvoje. O popiežius Pijus VII įsteigė 1818 m. Seinų arba Augustavo vyskupiją, su būstine Seinuose, tuo pačiu Vygrių vyskupijai panaikindamas.

Vienas Vygrių-Seinų vyskupas buvo net žydų kilmės; tai vysk. Jonas Klem. Golaševskis, miręs 1829 m., kurio šeima buvo perėjusi iš žydų į katalikų tikėjimą.

Seinų kunigų seminarija, įsteigta 1826 m., kurioje yra mokęsi ir vėliau tapę dideliais Amerikos lietuvių veikėjais, — kun. Ant. Staniukynas ir kun. Ant. Milukas, 1926 m. virto Vilkaviškio kunigų seminarija.

Seinų vyskupijos, kuri gyvavo 108 metus, visą laiką buvo lietuvių-lenkų trintis, nesutikimai, net kovos. Pirmuoju tikrai lietuvišku Seinų vyskupu buvo vysk. Antanas Baranuskas („Anykščių šilelio“ autorius), vyskupiją valdęs penkerius metus.

Knygoje aprašyti aštuoni Vilkaviškio vyskupijos vyskupai; išryškinti vargo ir okupacijų metai, suminėti iš tenai kilę ar toje vyskupijoje dirbę kunigai; suminėti kunigai — komunistų teroro aukos. Nuotraukomis ir išsamiais aprašais knygoje įamžinta daugiau kaip šimtas Vilkaviškio vyskupijos bažnyčių ir koplyčių; taip pat, Pietų Sūduvos (Suvalkų trikampio, atitekusio po 1920 m. lenkams) — devyniolika bažnyčių.

Suvalkų trikampio parapijose visą laiką vyko ir vyksta lenkų-lietuvių apgailėtini, nekrikščioniški išsišokimai, neeiliauja ekraudos. Punsko

apylinkėse esą ir lietuvių kilmės liuteronų, save vadinančių „prūsais“, jie daugiausia kalba lietuviškai, o meldžiasi vokiškai.

Gal įdomiausia mums šio veikalo medžiaga, kur stengiamasi kiek galima objektyviau informuoti skaitytoją apie abiejų Pasaulinių karų padarytą parapijoms žalą, apie antagonistiską lenkų elgesį Suvalkuose ir apie komunizmo vergijos laikų kankinius — vyskopus, kunigus ir daugybę parapijiečių. Tokio pobūdžio knyga išėvijojo buvo labai reikalinga ir tokia tik čia įmanoma išleisti. Savo šeimos ir daugelio tautiečių padedamas, autorius Br. Kviklys ilgai rinko medžiagą, ją fotografavo, iš toliau persiuntė ir sudėjo visa tai į knygą: dabarties ir istorinius atvaizdus bei išgyvenimus anų kankinių bažnytelių ir kankinių bei herojų tikinčiųjų... Ši „Lietuvos bažnyčių“ istorinė medžiaga bus didelis turtas ateities Lietuvai.

Yra knygoje ir tokių detalių, kurios pajavina skaitymą ir giedriai nuteikia. Pavyzdžiui, ant Žagarių bažnyčios vieno galo stogo surastas po karo gandraklis; gyvena sau gandrų šeima aukštai ir saugiai...

Vygrių parapijoje kitados buvo įsteigęs labai turtingas vienuolynas — Kamenduliai. Didelės žemės, palivarkai, miškai, įvairios įmonės, kelio likos metrų akmeninės sienos iškeltos puošnus vienuolynas... Krovė ir krovė vienuoliai kamenduliai tuos turtus, kuriuos 1796 m. Prūsijos val-

džia nusavino... (Man visa tai kiek primena rašytojo Vienuolio apysaką iš Kaukazo legendų). Iš aprašymo atrodo, lyg buvo tada įsismaginta siekti „turto dėl turtų...“. Bet tai tik istorinė detalė, o gal tik legenda...

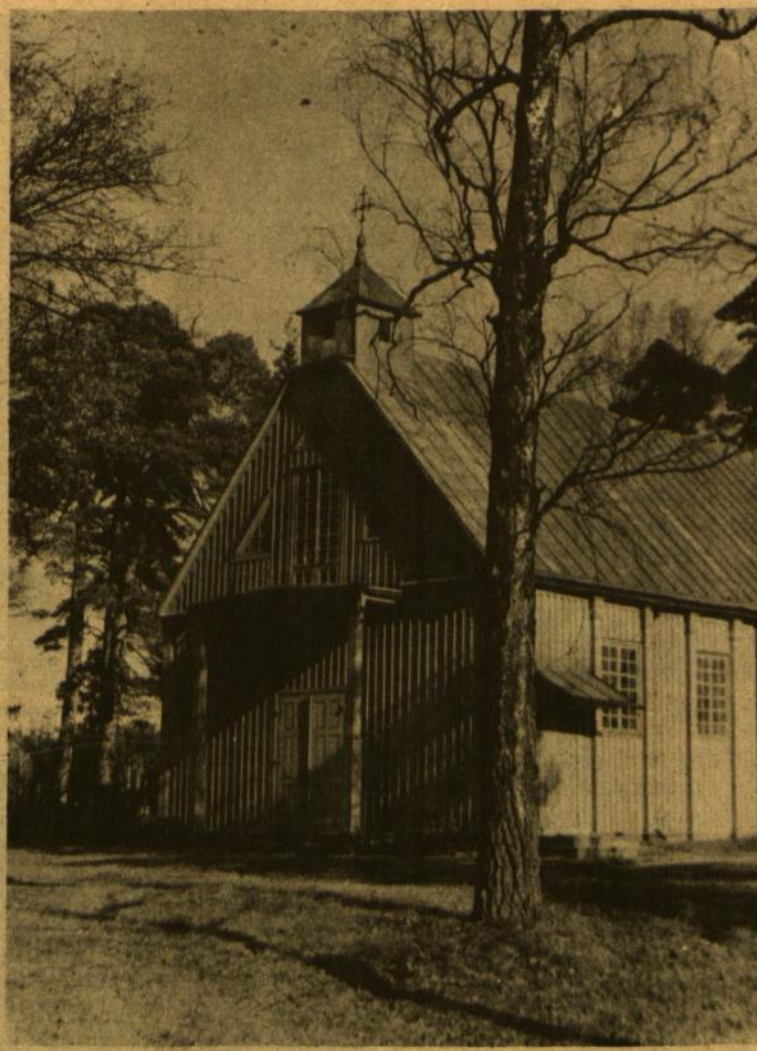
Vienoje parapijoje po antrojo Pasaulinio karo klebonas buvo išmokęs papūgą šūkauti: „Yra Dievas, yra Dievas!“ Gal ir toks būdas skelbti Dievą tinka komunistiniame pasaulyje?

Lietuvoje nemažai bažnyčių ir koplytelių, kur Marijos altorius ar statula garsėja stebuklingais atsitikimais: išgyjimais, išsigelbėjimais ir t.t. Pavyzdžiui, ir Pajevonio bažnyčia: buvo labai sugriauta per abu Pasaulinius karus, o Marijos statula su Kūdikiu (vis toji pati) išliko sveikutėlė. Ir dabar atstatytoje Pajevonio bažnyčioje ji tebėra (1963 m. nuotrauka — 243 p.) sveika ir graži, garsėjanti įvairiais stebuklais.

Parapijų aprašymuose ne kartą įdomiai charakterizuojami bažnyčių fundatoriai, klebonai, kunigai... Tai knyga irgi pajavina, daro ne vien informacinę, o beveik literatūrinę.

Knyga „Lietuvos bažnyčios“ vertinga ir įdomi. Kiekvienas turėtume ją įsigyti, savo draugams padovanoti; taip pat pinigine auka ar žinių — nuotraukų talka padėti autoriui Br. Kvikliui paruošti ir atspausdinti ir sekantį „Lietuvos bažnyčių“ tomas.

Naudinga ir puošni knyga sau, graži dovana lietuviškam jaunimui ir svetimtaučiams draugams.

Lekėčių bažnyčia

Vladas Šlaitas

PAVASARIAI UKMERGĖJE

Džiaugiuosi gatvėmis, kurias prisimenu, džiaugiuosi gimtojo miesto šaligatviais, kurias prisimenu, džiaugiuosi kiekvienu atskiru mano gimtojo miesto namu, kurį prisimenu, nes čia praleidau gražiausius savo amžiaus metus. O, pavasariai! Kokie šaistūs ir brangūs pirmieji prisiminimai.

Kas buvo Juozui Paukšteliiui

BRONYS RAILA

1981 metais liepos 20 dieną Lietuvoje pasimirė Juozas Paukštėlis (Patašinskas), sulaukęs gražaus amžiaus. Buvo gimęs 1899.III.3.

Tai žinomas rašytojas, gimimu linkuvis, ilgametis gimnazijos mokytojas, Lietuvos laisvės laikais artimas katalikiškajai srovei, dažniau konservatyvių, negu revoliucinių nuotaikų žmogus, gana produktyvus rašytojas prieškariniais ir pokariniais metais, autorius bene dešimties stambių veikalų — romanų, apsakymų, teatro pjesių, literatūrinių atsiminimų. Kaip „buržuazinių ir klerikalių laikų liekana“, po mirties buvo gana šiltai pagerbtas, visoj spaudoj paminėtas, kaip beveik jau nusipelnęs „tarybinio rašytojo“ vardą.

Ir bostoniškėje Lietuviškoje Enciklopedijoje poetas K. Bradūnas Juozą Paukštelį teisingai charakterizavo, kaip maždaug sentimentalų „lietuviškos dainos graudumo“ realistą, o bolševikmečiu jau beveik ir socialistinį natūralistą.

Daugiausia provincijoje (Kėdainiuose...) gyvenusio, neturėjusio progos Paukštelio asmeniškai pažinti, bet po karo esu skaitęs kai kuriuos jo veikalus, pastaruoju metu literatūrinius atsiminimus, kuriuose rašytojas, reikia ar nereikia, stengėsi ko palankiau vaizduoti po karo iškilius sovietinius pažangiosios literatūros politikus. Be abejo, tai vis neišvengiamos duoklės.

Bet ypač vienas iš jo romanų serijos, vardu „Netekėk, saulele“, išleistas 1963 metais, kai jis skaičiau, vis dėlto mane labai nustebino, gi ašų režiančiais atsiliepiamais apie partizanus ir stribus mažne supykino. Tada niekaip nepajėgiau suprasti, kodėl ir kaip lietuvis

patriotas, katalikas, konservatyvios krypties rašytojas galėjo taip nusizeminti ar palūžti, kad sutiko suniekti mūsų pokario partizanų kovas dėl tautos laisvės ir pripinti vaizdų bei idėjų, kurios galėjo būti malonios tik saulelei okupanto pašlemėkui ir stribui.

Bet kai po rašytojo mirties, dabar dar kartą atidžiau peržvelgiau pokarinių laikų sovietinę spaudą, man kai kas daugiau paaiškėjo.

Paukštelio palūžimui, teisingiau sakant — palaužimui, lemtingi buvo 1946-tieji metai, šiuorpus ne tik jam, bet visiem lietuviams rašytojams ir visai mūsų tautai. Tais metais pirmą kartą pasirodžiusiame „Pergalės“ žurnale (J. Baltušio redaguotame) buvo įdėta naujo Paukštelio romano 6 puslapių ištrauka, pavadinta

„Praeitis“. Atrodo, kad su jaja rašytojas norėjo bent kiek atsipirkti ir pasiteisinti už savo ilgoką tylą. Mėgino jis čia ir tą praeitį kiek pakritikuoti. Bet nepataikė. Ir to dabar neužteko.

Anuomet iškiles tarybinių rašytojų dresiruotojas Jonas Šimkus „Literatūros ir Meno“ savaitraštyje (Nr. 3, 1946.VIII.11) užpuolė Paukštelį išskirtinai piktais: jo „davašiška sentimentaluma“, „duobkasiškas“ mintis, „laidotuvinę nuotaiką“. O pati rašytoja, „smulkiai miesčioniška, beidėjinį inteligentą“, asmeniškai apkaltino noru „suagituoti skaitytojus liūdeti“ (!). Paukštėlis čia buvo apskelbtas, kaip aklas „dideliems pasikeitimams ir tarybinei pažangai“, ignoruojantis sovietinių pergalių džiaugsmą, visur kalbantis tik netiesą...

Po to Paukštelio byla vis

aštrėjo. Po kelių savaičių, rugsėjo 21 dieną Vilniuje buvo sušauktas Lietuvos tarybinių rašytojų sąjungos valdybos posėdis (aprašytas „Lit. ir Meno“ Nr. 10, 1946.IX.29). Šalia vietinių valdytojų, dar buvo iškviesti ir kai kurie Vilniaus rašytojai lietuviai. Mat, čia dalyvavo iš Maskvos atvykęs visasąjunginis komunistinių rašytojų sąjungos valdybos politrukas prof. V. J. Kriptinas. Kaip iš reportažo matyti, jo uždavinys buvo apšviesti mūsų šiuos apie sovietinės literatūros didžiasias „humanizmo idėjas“ ir vėliausius Kremliaus kompartijos CK įsakus.

Vienas iš to posėdžio „humanizmo“, tarp kitko, buvo paskubintas Paukštelio plunksnų pešiojimas. Šis teroristinis procesas vyko atvira ir nuogai. Jam vadovavo pats pirmininkas Petras Cvirkas, kietai įspėdamas Paukštelį ir visus kitus dar nesuimtus mūsų rašytojus už jų tylėjimą, t.y. vengimą rašyti, viešai sakytis ir tuo demonstruojančius tebeturkanti „nedraugingumą liaudžiai“...

O Jonas Šimkus skubėjo pakartoti savo ankstyvesnius priekaištus Paukšteliiui ir drauge su juo visiem pokario metu lietuviams rašytojams, tariant jo žodžiais, — „žalingų nacionalistinių nuosėdų nešiotojams“, nevertiem net rašytojo vardo, kadangi jie „šalinasi nuo naujojo gyvenimo“ ir „boikotuoja liaudies kovą“. Dar kiek vėliau tų metų vyriausias Vilniaus kompartijos kultūros policininkas Kazys Preikšas Paukštelį paniekinančiai išvadino „atsiprašančią rašytoją“ (žr. leidinį „Už tarybinę lietuvių literatūrą“, p.29).

Ir pagaliau ironijos viršūnė — anuomet dar ligišiol sovietuose praktikuojamas žmogaus išsinekinimo metodas.

Į tą posėdį buvo iškviestas ir Juozas Paukštėlis — ir čia jis,

MĖNULIS

Mėnulis yra žavėtojas. Jūros potvyniai ir atoslūgiai, paskandinti laivai ir paskendusį jūroje jūreivių ašaros yra mėnulio darbas; taipgi tie, kurie naktį vaikšto namų stogais, yra mėnulio širdies sužadėtiniai. Nežiūrėkit pro langą į šaistų mėnulio veidą, nes mėnulis, kaip jau minėjau, yra žavėtojas.

PO JUODA SKRYBĖLE

Tai buvo senas, plataus sudėjimo vyras. Be vieno šulo. Po juoda skrybėle slėpėsi jo didžiulė barzda ir ūsai. Jo plaukai laikė užgulę jo spranda ir io pečius. Į dviejų ratų vežėčias įkinkęs oži, jisai rinkdavo senus daiktus ir skudurus. Mes, vaikai, jį vadindavom dėde Mykolu. Aš buvau tada pradžios mokyklos berniukas ir aš bijojau išprotėjimo ir senatvės.

ŽOLĖ ANT STOGO

Žolė ant stogo tai senatvės ir sugriuvimo pranašė. O man žolė ant stogo primena vienatvę ir mano tolimą vaikystės gatvę.

ATVIRAS LAIŠKAS

Diena praėina, ir praėjusią dieną atiduodu likimui. Taip man geriausia. Mokausi nesirūpinti rytdiena. Kas yra rytdiena? Tai yra tirštas rūkas. Pro tirštą rūką nesimato nė vieno daikto. Spėliojimais užsiminėti neapsimoka. Parašiau Dievui atvirą laišką ir pasirašęs pasilieku sau laiško nuorašą savo stalčiuje.

NAUJI LEIDINIAI

• Dr. Jonas Grinius, GROZIS IR MENAS. Estetikos pagrindai. Su 37 iliustracijomis. Antrasis pataisytas ir papildytas leidimas, Roma 1981 m. Išeido Lietuvių katalikų mokslo akademija Piazza della Pilotta 4, Roma, Italia. Leidinys 400 psl., kaina — 20 dol.

• Jonas Balys, MIRTIS IR LAIDOTUVĖS. Lietuvių liaudies tradicijos. Lietuvių tautosakos leidykla (Lithuanian Folklore Pub.), 1106 Chisell Lane, Silver Spring, MD 20901. Leidinys 160 psl., kaina — 6 dol.

• KAZIMIERA KAUPAITĖ — MOTINA MARIJA Švento Kazimiero seserų kongregacijos steigėja. Paruošė vysk. Vincentas Brizgys. Išeido Šv. Kazimiero seserų kongregacijos rėmėjų draugija 1982 m. Spausdino Draugo spaustuvė. Leidinys 190 psl., kaina — 5 dol.

• ATEITIS, 1982 m., Nr. 6. Ateitinių Federacijos leidžiamas katalikiškos lietuviškos orientacijos žurnalas. Vyr. redaktorius kun. dr. Kęstutis Trimakas, 850 Des Plaines Ave., Apt. 409, Foest Park, IL 60130. Administruoja J. Polikaitis, 7235 S. Sacramento Ave., Chicago, IL 60629. Metinė prenumerata — 9 dol.

• Juozė Augustaitytė — Vaidutienė, LIETUVIŲ VESTUVĖS. EGLĖ ŽALČIŲ KARALIENĖ. Du vaidinimai. Išeisti 1982 m. Chicagoje. Viršelis Vlado Vijeikio. Knyga 170 psl., kaina — 6 dol.

• Anatolijus Kairys, LATOFAGU SĄLY. Poezijos rinkinys. Išeido Lietuvių literatūros bičiuliai 1982 m. Chicagoje (P.O. Box 29060, Chicago, IL 60629). Iliustravo dail. Ada Sutkuvienė. Rinkinys 96 psl., kaina — 7 dol.

• Birutė Kemėžaitė, NEBIOJOK ŽAIBŲ, NEI VĖTRŲ Poezija. Išeido knygai leisti komitetas 1981 m. Chicagoje. Knyga 136 psl. Spausdino M. Morkūno spaustuvė, 3001 W. 59 St., Chicago, IL 60629.

• Aleksandras Pakalniškis, SEPTINTOJI KNYGA. Gyvenimas Lietuvoje ir iš jos išvykus. Išeido autorius Chicagoje 1982 m. Knyga 288 psl., kaina nepažymėta.

Marijampolės bažnyčia, 1981 metų nuotrauka

Nuomonės ir pastabos

Puikybė ir magikos mitai

PETRONĖLĖ ORINTAITĖ

Mėgstu žmogišką puikybę, nors katekizmo nusmerkta: lyg gyvo cirko linksmos butaforijos, lyg komiškų vaidybų žavingas reginys. Rėpau sau koks viešpats purpuro auslėstis, auksiniai ūsai, žvaigždėta kepurė... Ir švaistos karališku kardu kairėn dešinėn, pilkų plebėjų pakaušius spragiai bilsnodamas. Ir gerklingai nubardamas. Bet ir cirkui yra vieta ir saikas.

Svetur mūsų šaunumų vynam nusenkančią, literatūros lankose ypač nusukusia podukra pasijuto kritika. Joki centrai, šiaip gana dosnūs, ne nebando šios Pelenės iš suodino pakrosnio vaduoti: premijom, konkursais, užsakytais, pagerbuvėm ar kita pavilga. Kitiem duoda ir dribtelia, o čia nė žvaizdom anei žvilgt. Bet be meilauš popinimo šį leigsvyį, lepų padarą greit apninka ligos, visoki amarami kamuoją ir susina. Mat gamta nemėgia tuštumos: jei nėra tikro javo, bemačiant įkeria varputis su viksvom. Taip ir čia vislūs ir ueningi savaeigiai pranašai apšėda vakansijas. O nepigia atpažinti apšėdaukėlio netikrą svarstį, nes teatrinei magikai šie įnamiai gana gūdrūs. Vien iš perdėtos puikybės narsumo, iš vikraus čižinėjimo paviršium, arba atgalia kulbe smogiamų kirtų — atsėksi mulvynos brydės pėdsaką. O dedasi itin prakliniais ir visatiniais, viską tvoja kategoriškais antspaudais: vieną kaktomūša pagerbim, kitą alkūnės gumbruo guikim, trečią gi vien nullo kiauymės numokim. Lyg būtų Vinco Kapsio laikų blagorodijos, atsikrošinę galybės sostuose, šie viešpatai mūsų kūrybinės plunksnos kaimenę savo užgaidų botagą smagiai apvaldo. Ir nauda: jų groteskiškos išdaigos teikia žiūrovam sotaus juoko, prablaško sausų rimtybių nuobodį. Vaidybinis farsas kūno ir proto sveikatai visad vaistingas. Taip lyg absurdo vaiduoklių vėjavartoj sutarpsita naujų kūrinių apžiūros, kai popierinėm plunksnom vasnodami povai gabiai laviruoją išprusinta uosle tarp dviejų polių: savojo gardo bandą devyniom oktavom apgiedok, o kitų ganyklų drąsuoliu netikšom liurbiais apšauk ir šaipu šerpetok; menką plebėją net krimstelk, juoba užtikęs tokį paikšį, kuris bando plasnotti be užnugario šarvų, be establišmentų paparnės — tą be rizikos gali ežio ašutinę šaukti.

Si liesa įžangėlė skirta mūsų kritikos sporto lengvatlečiam, kurių kompetencija remiasi puikybės herba, o dvilinki talentai magiškų burtų akimirkom sukuria lakių mitų virtines. Kaip šėpšnyo stagarai aviečiaujant — staiga sprigtu kerta tau į staibį ir dagių dygliais bakkena, o švarų skverną tau savą varnalėšų kibukais pridaigsto...

Va, eilinis numeris. AIDU nr. 2 VI. Kulbokas striukai aptaria apie pora tuzinų 10 PRADALGĖS autorių (man teko 13 elucijų). Daugumai tik trumpa pažyma — kas, ką, kaip? Priduria kam meliesnį žodelį, pacituoja skanesnį kėsnį. Bet dėl įvairumo reikia kam nors atkisti ir trumpas alkinės stungį. Rašo: "Petronėlė Orintaitė "Pašlydėlių šlaite" duoda amerikietiško turgaus mišrainę. Ji prabyla žemaičio Daukanto bei aukštaičio Pulgio Andriusio stiliumi. Iš kur ji, zanavykė, iškasė tą daugybę retų ir keistų žodžių, man, netolimam kaimynui kapsui, sunku atspėti. Turbūt daugelis jos patios nusiakali — tiek jie neregėti, negirdėti..."

Vos kelios eilutės pacituota, o kiek nenuryjamos mišrainės gabaus kritiko prijaugotai!

Dziugu, kad VI. K. išsųk pasiasa kovo metodą: spelioti! Girdi, sunku atspėti. Bet speliuojami tikriausiai veda į kiauirus mitus ir klaidas. Žinoma, ir į neribotas burtų galimybes, nes fantazijų erdvės be lubų (nors čigonų kortos tik apgaulem nuvilia). Tuoj ir paaiškėja, kad ne kūrinio skaitymu, tik spėjimais VI. K. čia mano rašinį aptaria: vos pradžia užgriebęs, toliau neskaityti, o iš penktadalio teksto apsprendžia visumą. Bent gabumas! Sako, čia "apie amerikietiško turgaus mišrainę", iš tie

sų gi mano apybraižoj apie "turgų" tik įžanga, o visas ilgoko dėstymo turinys — apie Skid Row Main gatvę! Bet mūsų modernus bajoras nesivargina skaitymu bent lig pusės, tuoj užsimerkęs autoritetiškai išrėžia išvadą, užmiršęs ir pareigos minimumą: bent perskaityti tai, ką nagrinėjai.

Dar pagirtina VI. K. dorybė — šventai gerbti seną kaimo paprotį (net ir pabrėžia mūsų nelemą kaimynystę), jėg kaimynam, lyg gaidžiam, būtina snapais kapotis be pagailos, viens kitą į dulkes sutreskiant. Taip jo ambicija negali sutikti, kad aš — nors kitoj apskriti ir skirtingoj tarmėj augusi — galėčiau turėti savitų žodžių ir savą stilių. Jam mėklinas, jog privatu vartoti tik jam pačiam, kapsui, įprastus žodžius, o ko jis dar negirdėjo — to nėra ir negali būti. Sakytum, jo tarmė — viršiausias mūsų kalbos žaistas, o manoji panovijų šneka jau nė nullo riestainio neverta. O kad aš, tokia nebylė beždė, vis vien rašau kai ką, žinoma, ne pagal jo korpelį, tai su meta kitą pramangą: esą savo stilių su visom kalbinėm priemonėm pavogiau iš žemaičių ir aukštaičių! Sprendimas olimpiškai tvirtas, nes mitam nereikia jokių įrodymų, vien tikėti viešpaties kepurės snapu. O kad neliktų spragos (ir kaimynė tapų dar žemiau nutupdyta), VI. K. apsidraudžia, girdi: prie tos neįmanomos mišrainės, t. y. žemaičių ir aukštaičių tarmių niekaip nesulipdomo junginio, dar iš molio prisikasiau, net kūju nusikalčiau rėškes žodžių — aišku, tai netikras pinigais, vien paniekos ar bausmės tevertas... Ar ne išradinga išvada pagal spėjimus, lyg iš Nostradamus! Taip puikusis kaimynas jau krioši soto to keteroj, o man lieka klupti po kują... Tokius stebuklus sukūrė puikybė, pirmoji iš sunkiųjų nuodėmių, jas nepalažė nė religijos piršto grėsmė: savo artimo nepiekin, neteisai neapkalbėk! Taip šikart man nelaimė lėmė tas mažmožis — augau didžiūno kaimynystės.

O jis gudriai nepamini kito mano kaimyno, net raštingesnio, irgi vos per Šešupę: tai Kr. Donelaitis! Šis net artimesnis, nes Širvintos tiltu į Prūsų pusę nuolat vyko trėsnės eismas (kultūros, politikos, prekybos reikalai), kai tiesiog į Kapsus nė tilto nebūta. Tai gal pavydu, jog meliauo glaudžius prie anoj, irgi prabilusio (Metuoje) begalėm "retų ir keistų" žodžių, kurie taip erzina VI. K.? Mėgiamas buvo pas mus ir mažlietuvius Vilius, kurio "žodžiai paimti iš Kalvainio malūno didžiojo rato deivyniolikto krumplio ir sudėti kurpiaus Aviziaus aule čebato; tas kurpius... trečią dieną spak apakt ir nuspakėjo į pėklų žius"...

Regis, recenzenta paveikė ir antra šimtmetinė aksioma, būtent: moteris tenedrjsta gretintis su tais, kuriem barzda paburny želia! Jei tau pasmakrė be padaigų, kantriai tupėk tylom žemutinėje laktų po brolių barzdočių skiauturėm. Matgi, Quod licet Jovi, non licet tau, moterėle. Todėl aš jam ir svetimą stilių vagiu, ir žodžiai kūju nukalti ar iš velėnos su sliekais iškasti, ir tarmė beždė, tik plikas piemens pūdymas. Atseit mano kūrybos kortelėj jokių "kreditų", vien pakulų nuobrukos veliasi. Mat neatsiklausiau iš anksto, kas VI. K. čia žinoma — tik tai tevatoti, savų išteklių viešumai nerodyti, jie per prasti.

Žvelkim gilyn į šios estrados šmaikštų numerį. Argi grožinėj rašytoj tarmių — šnektų retesni dalykai visuotiniai peiktini? Ar ribotis žodžiais, kurie visiem kasdien jau įprasti, juoba, išseivijoj žodynui siaurejant? Ar tenkintis virtuvine, vadoveline (gal dar prakalbina) kalba, gal taip jaunimas lengviau lietuviybės laikysis? Saurinkim žodyną lig minimumo, kad būtų suprantamas nutaustantiem ir kalbos neįmokusiems vaikam? Argi tai ne gėdingas kalbos susinimas ir žlugdymas? Nebeliktų gražiosios mūsų kalbos, kuria lingvistikos mokslai taip gėrisi, kurią pasaulis taip brangina, kaip retą deimantą. Tautos kultūros

Alvito ežeras ir bažnyčia; 1930 metų nuotrauka.

perlą patys sunaikintume.

Antrapus, jei iš literatūros kūrinių laukiam vis ko naujesnio — idėjų, vaizdų, personažų, formos etc., ar tik kalbą reikia užčiaupti, niekieno naujo iš tos srities ne duoti? Vartoti tik tai, kas mūsų, svetur nutaustantių, šnekoj dar likę? Ar nebūtų nuobodi tokia skurdi kūrinių kalba dar neapstingusiam šviesuolio protui, be paliovos ieškančiam visapusiškos dvasinės pažangos? Kaip tik žavimės Donelaičiu, Valančium, Vydu, Vaižgantu — jų žodžiumu ir savitais stiliais. Jei šie autoriai būtų rašę siaura, visiem aliai žodis įprasta kalba, ar jie būtų likę taip vertingi ir pasigrožėtini? Kūryba visad gimsta iš savitumo, iš kūrėjų originalių "keistybės", o raštų vienodinimas, priemonių ribojimas — menui praigaistis.

Išseivijoj mum patiko Pulgio ar Mariaus stilių ypatingesnė raiška bei žodžiumai. Gėrėjomės ir gyrem, nors toki raštai sunkiau skaitomi. Ir ok. Lietuvoj viršun kyla autoriai su "keistu, retu" žodžių gausa (Alb. Zukauskas, Aputis, Sluckis ir k.), tik jie neįtarinėjami žodžių kalimu ar kasimu iš dumblo. Vien tau, moteriške, dabar nevalia savais žodžiais prabėkti. Iš tikro gi kalbos gyvėbį retai, mažiau girdėti žodžiai nėra bartinai yda. Ir tai ne kokia tuščia autoriaus užgaida, tik jo individualybės savaiminė išraiška. O ir skaitytojui gajaus kultūrinis paviršius. Pamenu, N. Mazalaitės romano "keista" antraštė NEGES-TIS kaip išjudino skaitytojus gilintis į kalbos įvairybės, ir retesnių žodžių kilmę bei prasmę... Ne vieną patraukė domėtis kalbos temom ir — vaizdingesniu žodynu mėgautis.

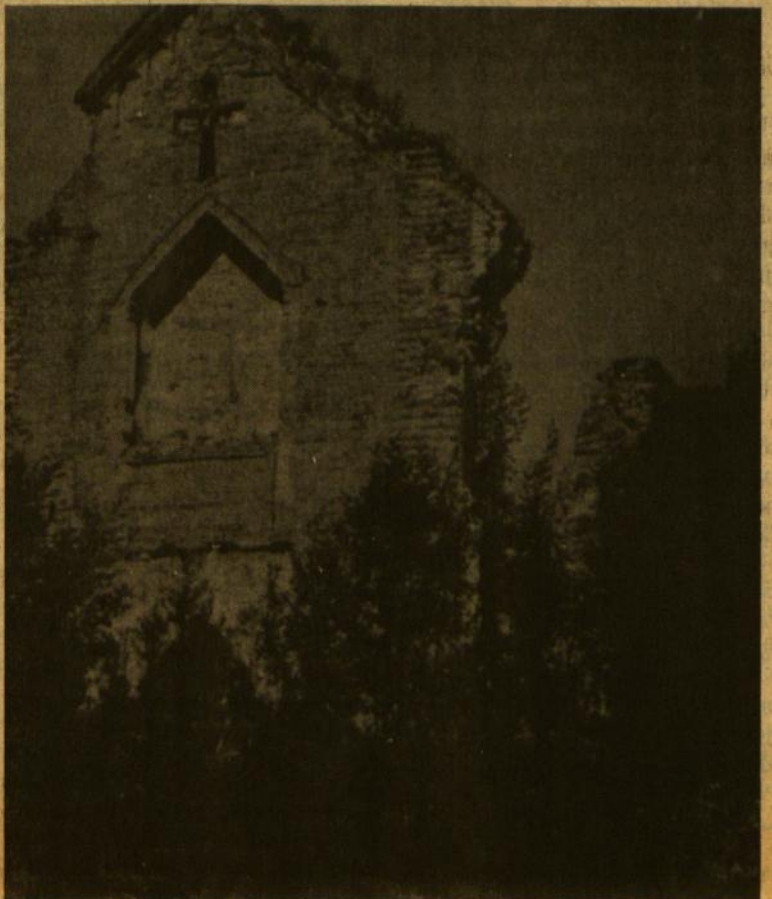
VI. K. tvirtina, esą aš rašau Daukanto stilium. Koks atradimas! Lyg iš rankovės trauktas penktas tūzas! Nuo 1930 m. išėina mano kūrybinės knygos, o lig šiol tokio kyšio negirdėta. Na, žemaičiai, savo istoriko gerbėjai, gal protestuos dėl jo suporavimo su manim.

Kurgi, iš esmės ištirti įvairių autorių stilius ir dar palyginimus išderinti — ne juokų darbas. Tad lengviau vien bajoriškos viršenybės mostu tēksti nuosprendį, ir viskas aišku. Ligi tokio raštų vertinimo prigryvenom. O Simono ryškiųjų stilius požiūmių mano apybraižoj nė ženklo nėra: nei mučtikalaus šaknio bangavimo su įmantriai suaukstais periodais, nei barokinės išraiškos pakilimu, nei romantiškai idealistinių nuotaikų jėgos, nei gausių žemaičių grožio! Nė nesapnavau niekad panašią linkmę plunksnos vingiuoti. Iš vis svetima tarmė, ir raizgiai painus stilius, ir ta senovė — vargu kam įmanoma mėgdžioti.

1926 m. Palango pirmąkart vasarojant nutiko pokalbis su žemaitė vėrėja. Ji ilgokai dėstė kažką karštai, o aš stulbasu lyg apstipusi, galop ji lėčiau paklausė: *puniel, asuprunt kunskaaa*! — Anei žodžio, — susigėdau aš.

Daukanto puikaus stiliaus patys žemaičiai neplagiuoja, tai kodėl man senų laikų istoriką iš kapų kelti? Jis mūsų dienom per tolimes, vien istorinė brangenybė. Kuria dingstis VI. K. mane įtaria neįtikėtinu anarchizmu? Nebent cirkiskam žaismui gretintum svetimiausius autorius — vis rastum tapatių žodžių, ar panašius posakių, temos nuotrupų, atseit bet ką gali pakaltinti sekima.

Dar linksmes išdaiga tarti,

Karo metu 1944 m. sunaikintos ir po to jau neatstatytos Alyto bažnyčios griuvėsiai.

Visos šio numerio bažnytinės nuotraukos yra paimtos iš Broniaus Kviklio knygos „Lietuvos bažnyčios“ antrojo tomo — Vilkaviškio vyskupijos.

jog prabylu P. Andriusio stilium. Verta su pačiu Pulgiu pakvatoti! Lyg absurdo teatre: skirtingi laikai ir žmonės suplakami draugėn ir — verčiami per galvas... Gal recenzenta apšėdo pagunda sukurti naujovišką farsą?

Kad Pulgis už mane jaunesnis, tiek to būtų: gabus, gal iš mažens vunderkindu pralenkė mane raštais ir stiliais? Deja, VI. K. visai nežino mūsų raštijos datų nei faktų: viską apvertė aukštyn kojom, taip spėliojimų metodus jį apgavo. Pulgis į beletristiką atėjo itin vėlai — sukakęs 40 metų. Pirmiau buvo Meno mokykla, paskui teatrui meilė, vertimai, kelionių aprašai, feljetonai. Vos pokario Vokietijoje 1947 m. atšvito su dailiaja proza — Anoj pusėj ežero. O ir šis žygis lyg tik bandymas, dar dailės metodu kurtas: akyklumas vaizdo detalei, spalvingi piešiniai plokštumoj, gamtos tirštumas, epinės eigos, fabulos ir dialogų stoka (ir pats tos linkmės vėliau nebetęsė). Lietuvoj jis tēgarešioj feljetonais, bet manęs tas žanras nedomino. Nuo 1930 m. ligi karo aš turėjau du romanus ir dvi novelių knygas, taip manų stilius išsilydė dar prieškarui, bent penkiolika metų anksčiau, nei Pulgis su savo beletristikos bandymu viešumon išėjo. Mano JURGUČIO PIEVA, sukurta apie 1932 m., rodo tą pačią stiliaus kryptį, už kurios dabar užkliuvo VI. K.; panašūs ir VIL-TRAKIŲ VAIKAI, rašyti Vilniuj, Augsburgėje baigti. Tai kokių angelų stebuklu ar vaiduoklių magika Pulgis galėjo man įdiegti savo stilių daug metų anksčiau, nei tas jo stilius gimė? Šis VI. K. mitas tikrai vertas paties arkangelo premijos! Net ir vėliau Pulgio raštai manęs nešildė. Sudiev kvietkeli — įdomus, sultingas romanas, bet atbaidė barbarizmų gausa. O Tipelis gal tik VI. K. skonio laikomas klasikos šėdėvru, kitiem sektinu? Ir praktiškai mane įtarti jo stilių skolinus ar vogus — nuoga neįmonė, nes Pulgis, kaip ir Daukantas, ypač ryškūs savų tarmių atstovai, su daugybe savitumų,

du nekapotina. Rašytojui žodžiai atplaukia savaiminiu impulsu, tinkamom nuotaikom iš pasamono sietuvų atkviesti; jie atgyja ir beldžiasi patys tuo susitelkimu vidun ir ilgesingu laukimu bei meditacija. Kūrybinio polėkiu akstinantis ir temos branduolio detalėm ryškėjant — nuosekliai išnyra pergyvenamo siužeto bei jo įvairių paveiklų, veidų ir dialogų gyvybės glaudi vienovė. Mirksniu plūstelia žvitrais vaizdiniais ir žodžiais, tik semk plunksna ir sijok, rikiuok tą medžiagos liūtį, kai pilnom sėtuvėm tvinsta ir kone skausmu kankina, kol išsilieja tinkamu įkūnijimu.

O jeigu žodis, anot VI. K., lyg pagalyš kalamas — apie kūrybos meną nėra kalbos. Naujadarus gi kartais kuria kalbininkai (gal ir vertėjai) — jų žinioje žodinio gajumo statyba ir apdaila. Bet ir jie, Dieve gink, žodžių nekala, lyg jėnis vėdu į tvorą (arba akmenis), vien igimtu talentu ir igyto moko išmintim, pagal sudėtingas kalbos dėsnius (etimologija, morfologija, fonetika, istorija, semantika, tarmės etc.) — kaip simtaspalvės juostos marginy atsargių atidumu įglaudžia stingamą giją. Jie negali pakišti bet ko, kas gal jiems patiem patiktų (arba lengviau su randama), bet pasiūlo tik tai, ką pati kalba sveikai į save priima. Taip elgias sąžiningi kalbos žinovai ir ugdytojai. Ir šnekos apie žodžių kalimą arba kasimą iš padaržės — lėkštos nuovokos paistalas. Na, pašaipos humoro tekstui nukalama kokia abrakadabra, arba negabūs raštininkai gal mechanikai tašo savo biurokratinę tarmę: ir mokinukai, neįgudę smegenų darbui, kalte kalasi savo mokslus. Bet kalvio ar grioviaklasio amatus gretinti prie grožinės raštijos — pačių savęs pažeminimas. O gal pagal savo pačių metodą recenzantai jau ir kūrybos tapsmą bando apspresiti?

Žodžių kalimo argumentas diskvalifikuoja patį kritiką. Juk jeigu nė poros mėnesių negyvenai autoriaus aplinkoj, nepakalbina jo namiškių nei gero tuzino kaimynų laisvais pokalbiais (talkoj, gūžynėj, vestuvėse, smuklėj, prekybos ir kitur), tai niekieno ne nuotoki, kurie ten žodžiai gyvi žmonių kalboj, o kurių būte nebūta. Tad ar sąžininga skelbti nešvankias apkalbas, pagrįstas visišku dalyko nežinojimu? Ir apgaudinėti skaitytojus...

Niekas nėra visatinis nei visagalis, tai normalu. Bet kai kas mėgsta keltis į arkangelų padarusius ir — vien savo vaizduotės "geinijum" sunarsto visokių mitų rezgines apie autorius ir jų raštus. Jau anksčiau susidūriau ne kartą su panašios išminties magika. Vienas bandė mane net numarinti ir speliuojimais išslidžių pramanų sudurstė mano vardui komišką eulogiją... Kitas bajoras (iš buldo bunkerio), klišą Rosinąntę atbulom užkops, sumosavos netgi auto-da-fe degėlu, narsingai šaukdamas telktis į dobtiną kovą prieš mano mažutytę knygelę vaikam... Dar kitam didžiūniui anksčiau teko priminti: mėgiama ar nemėgiama autorių grabinėj, visada privalu lygia atida ir sąžinė išvadas košti ir vienodu saiku ydas ar dorybes seikti.

Gal ir ne piktai valia šikart VI. K. mano pusėn tiek niekų prižarstę, kad tik kaimynystės (ir barzdos viršenybės) prietarai į klystkelį nugundę? Juoba radus eilinį plebėją be vanagų apsaugos šarvų lyg ir tinka, it mutininką senojo Jeruzalė, dūdyti ir uiti, mitų atmatom nušventinti.

Iš šalies snopsant, beveik linkma. Juk nesigėdim kvatoti, jei kas nors, puikybė apžlabęs, sava kulnim apšibrenda ir — tįstelia į balą su visa karūna. Betgi raštijos lukštentojy luomo kepurei nuo vainiko smunkant, mūsų Mažvydo įdaiginta raidės kultūra jau netenka patikimos krivulės, kuria garsiau pasibelstų į dolerių apsprungusias išseivų nuo Nemuno sienas. Taip dabar, vis labiau tingint rimtai kūrinių branduolių gvaldyti, vien savaimenos išdidum ir spėjimų burtais mėtiem jo kalbinė raiška buvo "negrėdėta, neregėta".

Dar apie žodžių kasimą ar kalimą. Kūjo ar kastuvo metodu aptarinėti grožinę raštiją liudija paties kritiko išmonės grubumą. Ir meninės atskaidos įžvalgoj cinizmui ne vieta.

Kūrėjui žodis — šventa dievų dovana, švelniai gerbtina ir jokiū bū-

Aldonos Veselkienės sukurta gobelenas „Miško draugai“ iš lietuvių liaudies meno parodos, kurią rengia Lietuvos dailiųjų menų draugija ir Lietuvos tautodailės instituto Chicago skyrius. Paroda Chicago „Galerijoje“ (744 North Wells St.) vyks nuo rugsėjo 7 d. iki rugsėjo 26 d.

NAUJI LEIDINIAI

• Juozas Prunskis. LITHUANIA UNDER SOVIET OCCUPATION. Witness Account of Atrocities. Translated by Nijolė Gražulis. Published by Lithuanian National Guard in Exile, Naval Division, Klaipėda Company. Cicero, IL, 1982, psl. 291, \$8.00, su persiuntimu \$8.95, kietais viršeliais, — \$10.00. Su persiuntimu \$10.95. Gaunama „Drauge“. Viršelis dail. Jono Tričio.

Apie bolševikų okupaciją Juozas Prunskis yra skaitantį publikai davęs trilogiją: 1. Bolševikų okupacija Lietuvoje, 2. Lietuviai Sibire ir 3. Bėgome nuo teroro. Čia pirmosios knygos vertimas į anglų kalbą. Tai rinkinys 52 liudijimų, pasiskirstytų į tris grupes: 1. Prievartos ir teroro veiksmai, 2. Kalėjimuose ir tardymuose, 3. Egzekucijos ir masiniai žudymai. Tai vis liudijimai žmonių, savo akimis mačiusių, pačių pergyvenusių. Liudijimai gydytojų, kurie darė lavonų skrodimus, kareivių, kurie iš arti įvykius stebėjo, kunigų, kurie patys išgyveno ar patys matė, liudijimai profesorų ir eilinių žmonių. Kalbama faktais, atpasakojami matyti įvykiai. Čia ryškūs atgarsiai ir iš Pravienskių, ir iš Červenės. Vaizdžiai perteikiami įvairiausi duomenys, pasauliui primenant, kad apie 350,000 Lietuvos žmonių išvežta į Sibirą, bet ir kiek daug kruvinių kančių turėjo pakelti tėvynėje liksieji — terorizuojami, kalinami, žudomi.

Tai pirmosios dalies turinys. Antroje dalyje duodama arti 2000 pavardžių, su labai trumpais biografinais duomenimis, Lietuvos žmonių, kuriuos okupantai nužudė pacioje Lietuvoje. Čia rasime visokių žmonių — nuo vaikų iki senelių, įvairių profesijų: inžinierių, gydytojų, karščių, valdininkų, ūkininkų, darbininkų, kunigų, įvairiausių Lietuvoje veikusiu patriotinių organizacijų narių. Dėl to būtų svarbu kuo daugiau šios knygos egzempliorių įvesti į miestų, universitetų, mokyklų bibliotekas, bei įteikti į įtakingų kitatančių rankas.

• KRIVOLĖ, 1982 balandis, Nr. 1 (35). Vakarų Europos Lietuvių sielovados leidžiamas neperiodinis leidinys. Redaguoja kun. B. Liubinas, Carl Theodor Str. 11, 6710 Frankenthal, V. Vokietija ir V. Natkevičius, Franconvillestr. 13, 6806 Viernheim, V. Vokietija. Techninis redaktorius: Prel. Paulius Jatulis, Via Casalmonferrato 20, 00182 Roma, Italija. Administracija — Kirchenstrasse 5, D-8939 Bad Weirshofen, V. Vokietija.

Sį kartą kun. Br. Liubinas rašo šiuo metu visame pasaulyje tapusia labai opia tema: "Ramybė ar taika Šv. Rašte". Aprašoma arkivyskupo dr. Jono Bulaičio konsekracija šių metų sausio 6 Sv. Petro Bazilikoje. Paminimos lietuvių kunigų kunigystės ir amžiaus sukaktys. Duodama žinių iš Vakarų Europos lietuvių gyvenimo. Spausdinama paskutinio pusmėčio Lietuvos tikinčiųjų persekiojimo faktų santrauka.